

LUN SENG HTE MANGHKANG: MYEN MUNG A GRAI N-HKRU AI SHING WANG

Gyinchyum Tang madun ai lam, madung
ning mu a ning mu kadun, madi shadaw ai
lam ni

June 2021

GYINCHYUM TANG MADUN AI LAM

Myenmung dan a dingdung mag ana Jing Hpaw mung daw kata na Hpakant gaw mung kan kata hta Lungseng lusu dik ai shara rai nga ai. Ndai lungseng nhkun ni hte dollars sen wan manu nga ai lungseng ni hpe shaning shagu shapraw ai gaw tinggyeng a matu mazut roi rip ai myit masin kata hte Myen Mung dingdung maga a shi ning ladaw kaw na jahten sharun nga ai manghkang ni hta madung nga ai hte Mung dan kata na mung masa hte seng ai sut hpaga lam ni hpe ahkang aya jaw nga ai. Lung Seng gumhpraw ni gaw Myen mung dan a manghkang lam ni hta tsap nga ai n-gun ja ai jing hku wu-hpung ni hte lanak lang ai wu-hpung ni hpe sut su na matu garum ya nga ai. Ndai mazut roi rip ai lam gaw Myen hpyen dap ngu na yawng chye da ai Tatmadaw kata hta grai kri nga hte 1990s ning ni hta Myen mung a lungseng nhkun ni hpe madu jum ngut ai hpang lungseng hpaga lam ni hta grau dam lada ai hku na myit shang sha wa ai, shaning shi ning ladaw hta Kachin rawt malan hpung (KIO/A) ni hte laja lana gasat laga ai aten ladaw hta rai nga ai.

. Ndai zawn manghkang ni hte tara u padi n-nga ai lam ni gaw lanak lang hpung ni hte shanhte a jinghku u-hpung hta manghkang grau shabyin ai hte lungseng nhkun galaw ai lam hpe jahten arun ai hpe woi awn rawt jat ganga wa hkun ai sake manawn mayun kumhpa sha ai lam hpe ahkang jaw ai lam ni grai tsang ra hkra byin hkun nga ai. Ndai magam bungli a nlaw la ai amyat sha Jinghpaw mung daw a mung masha ni hta ngam nga ai. . De a malai, hpyen dat mahtang she sake manawn sha ai lam hta pungding rai nga ai hte hpyen dap hpe grau shatawt ya ai tara u-padi hte nhtan shai ai lamang ni hpe lagaw hkun nga ai. Ndai Seke manawn sha ai kaw, Du Kaba Min Aung Hlaing a nta masah ni lam nga ai, Myen mung a laknak lang hpung ni a ning baw tai wa na matu shi a kasha gaw kawa hpe garum na matu lungseng hpaga ni hpe nhtap nhtuk hkra manu

sharawt let galaw nga ai hpe ndai tang madun laika hta tang madun da nga ai.

1 February , Hpyen dap kaw nna daru magam gare la kau ai lam ,ndai lam gaw Tatmadaw hku na National League of Demorcracy (NLD) manga up hkang ngut ai hpang mung dan hpe bai madu la lu na matu shakut ai ai re hpe madi madun nga ai, Luseng hpaga lam hta hpyen dap a seke manawn sha ai lam hpe grau dan lada ai hku galaw lu na matu hkrit stang ra nga ai, lungseng hte manghkang ni hpe matutu mahkai hkun ai shing ran hte seng ai lam ni hpe mung kahtap na madi madun nga ai.

Mungkinan Madi Madun hpung (Global Witness) ni gaw *Jade: Myanmar's 'Big State Secret'* hte *Lords of Jade* ngu ai 2015 ning hta dip shapraw da ai tang madun laika hta Tatmadaw hte lungseng hpaga ni a lapran na sung sung matut mahkai lam ni hpe tang madun da nga ai. Ndai tang madun laika ni gaw , NLD-Asuya ninggawn chyanun hpe Myen mung a lungseng hpaga lam hku na makoi magap let shi ning ladaw law law up hkang ai kaw na a myat lu la ai u-hpung ni rai nga ai company ni, laknak lang hpung ni the, U.S.-sancitioned drug lords(ngu ai nang hpan malu masha the sut hpaga galaw ai) ni hpe gara hku hta lai wa ai lam hpe shabrawng da nga ai. Ndai tang madun laika gaw lungseng magam ni gaw Mung dan a rawt jat lam hpe npawt nhpang kaw sha awun kau na matu grai loi ai laknak lang hpung ni hte grai chyam bra nga ai seke manawn sha ai lam hpe laja lana bai gram ya ai lam hpe dang rang da nga ai.

NLD mung ndai tang madun laika bung ai san jep ai lam langai hpe lagaw da nga ai, 2016 ning hta up hkang a ya lu ai shaloi lungseng magam bungli hpe gram lajang na lamang ni hpe mi nan kaja ai magam bungle ni hpe jasan kau na matu galaw hpang wa ai. Ndai tang madun laika, *Jade and Conflict: Myanmar's Vicious Circle*, gaw ahkang aya lu ai hte lungseng magam bungli hte seng ai ahkaw ahkang hte lungseng magam bungli nnan hpe jahkring tawn na NLD a dawdan lam hte n-nan hpang tawn da ai , NLD gram lajang galai shai

---

ai lam a akyu kaba hte n-gun dat da ai lam ni hpe jep maram yu da nga ai. Dai hpang ndai tang madun laika hta Tatmadaw gaw ndai magam bungli hta gara hku hkang zing da ai hpe madi madun ai, lungseng magam bungli lam hta matut ngam nga ai lanak lang hpung ni hku na ting gyen lungseng shale ai hte Myen mung dan a lungseng hpaga lam hta February sha ta na hpyen dap up hkang aya hkang zing ai a akyu kaba lam hpe mung daw dan masat ai.

. La-U de na jahkring tawn da ai lam gaw NLD hku na mungdan a lungseng masa lam langai hpe gyin salat lu na matu mung hpawng masha yawng lawm nna zup hpawng ai hte Lungseng hte nhprang ni a matu Myen mung up-hkang sam hpe shadaw ai lam yawng hpe bai jep maram yu ai lam langai hpe hpang da ai. NLD gaw grup yin shingra masa hparan hpareng lamang ni rawt jat wa na matu Lungseng the nhprang rai hpe mastun da ai, Lungseng U-padi hpe nhprang galaw dat ai hte nhprang shaw la lu na dawsang a matu ahkyak ai gumhpawn up-hkang lam hpe ningnan hpang da ai - mungchying masha ni a akyu hkam sha lam ni hpe sang lang na matu mungcying masting ningting ni hpe mung gyin shalat dat lawm nga ai.

NLD a n-gun atsam ni hta sha n-ga, ndai report hta laknak lang hpung ni hte Tatmadaw kata hta na ting gyeng ni gaw Hpakant kata hta lungseng nhkun makau hkan nga nga ai ni hte bungli galaw ai hten yun hkrum ai masha seng mung kaba a makau grup yin hkrang mabyin masa hte NLD a bai gram lajang sa na lamang ni zawn lungseng magam bungli hkangzing ai lam hpe grau am mat lu hkra galaw lai wa ai lam hpe madi madun da nga ai. Nda tang madun laika kaw Tatmadaw kaw na woi awn lungseng company ni hte lanak lang phung ni gaw Nay Pyi Taw hta ahkyak ai mung hpawng masha yawng (stakeholders) ni hte jasat da ai masa (policy) ni hpe bai gram lajang ai ,bai gram lajang ai hta na ngun atsam ni hpe rai ngut yang dum kau sha ngun ai hte NLD galaw ai lam ni hta shang galaw na matu jasat da nga law ai lam nlu hkra / akyu nrawng hkra n- gun shayawm ya nga ai hpe madi madun nga ai. Nda

am nga ai lanak lang hpung ni a hkrang zing ai hpe Tatmadaw, KIO/A hte UWSA/P, ndai hpung masum hku na mayun phaga atsawm lu galaw na matu , ntara ai hku na lungseng nhkun galaw ai lam hpe woi awn lu nna Jinghpaw mung a sut gan ni hpe matut hkam la lu na gum hpawng da ai lam rai nga ai.

Shawng n-nan na up hkang aten ladaw hta NLD's a bai gram lajang ai lam myit mada da ai de n-law n-la sha mi du nga ai aten hta, 2020 a ra lata poi hta mahkra da la lu ai NLD a aung padang gaw lungseng dawsang hte shingra maka ntsa hta bai n-nan madung da na matu ahkaw ahkang langai hpe madi sha daw ya lai wa ai. De malai , Tatmadaw a ahkang aya hkang zing ai lam gaw ning sing hta daru magam kashun ai hpyen up-hkang lam de mung shawa masha ni hte shanhte hpe ning hkap ai ni a ntsa grai mazut ai hku agrawp jahkrat nga ai a majaw, myen hpyen dap gaw mung dan hpe shi ning lawdaw law law de bai nhtang wa hkun nga ai. Nda hta Lungseng magam bungle a shawng lam masan a matu ahkaw ahkang ni hpe lachyum npru ai hku jahkring nga ai lam ni lawm nga ai- ndai laman hta mayun n-na galaw ai magam bungli hte nmu mada lu ai hku na galaw nga ai lungseng dawsan ni a akyu hkun sha nga ai hpung langai rai nga ai, Tatmadaw gaw ndai lungseng magam bungli ni hta up sha ai lam hte shi a nden atsam ni hpe shayawm kau lu na matu byin mai ai lam hpe bai gram lajang lu na myit shang sha ai lam gaw nlaw la nga ai.

Up hkrang aya hkang zing ai gaw Tatmadaw a sut hpaga hta myit shang sha ai lam hta n-gun atsam hte shoi maroi roi rip ai lam ni hpe shawdaw shangang ya ai lam hpe myit maju jung let madung bai tawn nga ai. Nda lam ni gaw lungseng magam bungli hta shang lawm nga ai hte KIO/A hte Tatmadaw ni Hpakant hte Jinghpaw mung daw shara shagu hpe gawnhkang na matu gasat gala ai zawn up hkang aya hkang zing ai lam gaw dai shara hkan hta manghkang hpe gade ram jasu alun nga ai hpe tang madun da nga ai. Sam mung ding dung kata na lanak lang hpung ni hta bai byin ai mang

---

hkan gaw hpaga yumga madung hte Miwa kata na mayun galaw ai mahkan ni hpe gin jang hkun ai, Hpakan kata hta manghkan ni hpe shachyam shabra ya ai zawn mungdaw langai a kam hpa nmai ai lungseng magam bungli hpe shangam da nga ai.

Up-hkan aya hkan zing da ai lam gaw lai wa sai aten hta na hpyen up hkan lam hte maren shawng jing galaw ai ni galaw ngu ai lam hpe hpaw da ya ching hka kaba hpe gabai koi yen kau nga ai. Tatmadaw hte rau bureaucracy tara shang hkan zing lam hte tara shang ai lam hpe nhtang tup hkrak gawn hkan lam gaw, lungseng magam bungli gaw sha mying shaman madi shadaw ai lam langai hte Myen mung a hpyen up-hkan lam a matu mari n-gun jaw ai madung lam hpe myit dan galaw ai. Lunseng dut lu kaw na a hkun hkanse ni hpe Tatmadaw kaw na Myen mung masha ni hpe mazut roi rip ai lam hpe garum na matu jailang ai hte Tatmadaw gaw lai wa sai aten hta galaw lai wa tara shang lam hpe shi a company hte mung masa hte seng n-na garum madi shaw na matu galai kachyai na matu mung masa lam jinghku ni hpe sha lai jaw ai lam de bai nhtang wa nga ai.

Ndai report hta lungseng mahkan hpe sang lang na matu n-loi ai , grau nna gaw ndai ten hta lachyum rawng ai bai gram lajang ai lam a matu up hkan aya hkan zing da ai lam shaprai kau lu na lam hpe madi madun da ai. Myen mung masha yawng gaw shan hte a shawng lam a matu da ting shakut nga ra ai a majaw , mung shawa hpung ni hte mung dan ga daga hpung ni a madung da ai lam ni gaw tara shang asuya ahkaw ahkan bai lu nga lu na matu hte mungchying mash ni hpe garum ya ra nga ai. Lungseng magam bungli hta ndai lam ni gaw lungseng gumhpraw ni hpyen dap hpe pat hkum da ai lam hte gun rai jashawn ai lam ni hpe mai byin ai daram pat da ai kaw na shang ai lungseng gumhpraw ni hpe pat shing dang lu hkra galaw ai hpe matsun da nga ai.

Nkau rawt jat bawng ring lam ni gaw mung ding hku main gam nga ai. Up hkan aya hkan zing ai lam hpe ning hkap ai National Unity Government

(NUG) nhpan sut rai up hkan lam ashawng hte ka-ang lam hpe Federal mung hpawng langai zawn mung dan a shang lam shing ran hte shi a madi madun lam ni zawn ahkan aya langai lu ai. Dai ni myen mung hta bying nga ai lam ni yawng hpe myit mang yu yang, Lungseng gaw n-a hkrak ai mang hkan langai zawn she rai nga ai. Dai gaw shut shai ai lam mai nga ai. Lama na National Unity Government (NUG) gaw sha ning na na roi rip sha hkrum ai amyukaji , grau nna gaw Jing Hpaw mung daw hte Sam mung daw ni a madi shadaw ai lam hpe lu la mayu ai rai yang gaw, federal lailen majing a shing wang hta ashawng hte among kaw na rudi mung hpawng masha upung hte jau man a hkaw ahkan hte Myen mung a shingra nhprang ni hpe hparan hpareng lu na matu yang lawm ai hte lit la chye ai lailen hte grau tara rap ra jawt jaw wa na lam hta madung tawn ging ai. Myen mung a law la ai nhprang sut rai hte galaw shapraw dat lanak ni hte gaw gachyi mi pi sim salam n-nga ai lam ai gaw jaw dik nga ai, raitim shawng lam a matu ya mai gram lajang nga ai.

Madung ning mu a ning mu kadun

Lungseng hte NLD

Myen mung hta na lungseng magam bungli gaw mung da htenza sha ngun ai lanak lang phung ni a manghkan hte sung sung makyai mahkai nga ai. Ndai tang madun laika hta lungseng gumhpraw gaw Myen mung dan dingdung maga na laknak lang hpung a matu sut gumhpraw garum nga ai. Nga mi sha nrai- Lunseng gumhpraw ni gaw ding dung Myen mung kata na lanak lang hpung ni , Tatmadaw, Kachin Independence Army , the United Wa State Army, the Myanmar National Demorcratci Alliance Army, hte the Arakan Army ni a matu sut sadek kaba lam galaw ya nga ai, dai hte maren sha lanak lang hpung kaji hte ga jarit hkan zing ai hpung ni mung dai hta lawm nga ai. Lungseng gumhpraw ni hta lakap na jinghku masa hku nga

---

ai hpung ni gaw, ning nan bai gram lajang ai daw sang ni hta mayak mahkang ni hpe raw jat shangun nga ai hte shing ra nhprang up hkang hpran hpareng lam gaw ahkyak nga ai lam hpe madi madun nga ai.

The National League for Democracy gaw Tatmadaw (grau madung da let) hte laknak lang hpungs ni hpe yeng seng kau lu na matu atsam marai shajat nga lai wa ai hta, dai gaw Myen mung a lunseng nhkun gawn hkang ai lam hpe grau shangang shakang lu na mai lai rai nga ai. A hkang aya lung ai 2016 hpang, NLD gaw lungseng nhkun tara shang ahkang yang hpe a ten jahkring sha na da ai hte hten za loi ai magam bungli hte grup yin shingra ,u-hpung masa hte sut masa lam hpe hkang zing lu na matu bai gram lajang ai lam hpe galaw hpang wa ai re. Raitim mung , bai gram lajang ai lamang bungli mahkrun gaw bureaucratic ning mu kata hta dang nga ai mung dan a lungseng magam hkrang tara langai hta madung tawn ai n-gun yawm nga yang, bai gram lajang ai hpe ninghkap na lungseng magam bungli hta na tigyeng akyu langai zawn jahking kau nga ai. Mahtai gaw tara tawt lai hte grai hpyang ai hparan lam a majaw aput amyam hkrat ai hte ntara ai up hkang masa hte shut shai ai masat lam kata na hparan ai bungli langai rai wa ai. Lanak lang hpung ni gaw lungseng magam hte hpakant hpe gawn hkang ai lam rawt jat wa lu na matu dai ahkaw ahkang n-gun hte amyat tam sha lu lai wa nga ai. Ndai gaw grau nna Myen hpyen dap a matu grai jaw ang nga ai, NLD a aten ladaw manga ning kata hta shenthe a Myen mung lungseng magam ntsa myit maju rim sha ai hpe ndai lam ni gaw sha chyip da nga ai.

February 1 up hkang aya zing la ai lam gaw du na ra ai aten ladaw nga mai kaja ai jaw ai bai gram lajang lamang a matu din mai ai lam hpe shjup jahten kau nga ai hte maren dai lam ni daw magam bungli ni hpe shi ni ladaw law law de bai mazup ai hku up hkang na lam de may du hkun nga ai. NLD gaw 2016-2021 ning hta shi a shawng nnan na up hkang ladaw hta gasadi jaw da ai bai gram lajang na lam hpe nlu shadik shatup lu wa ai. Raitim mung, 2020 ning ra lata poi mung

chying masha yang n-gun jaw ai awn padang gaw NLD hpe shingra nhprang up hkang lam hpe mi byin lai wa ai lam hpe ninghkap le bai gram gaw gap lu na hte shangang shakang lu na matu bai n-gun shadat lu na matu myit mada lam rai nga ai. Tatmadaw a mung dan hpe mazup ai ladat hte bai la n-na gawn hkang lu na matu shakut ai hte rau, NLD a bai gram lajang ai masing gaw ya asak nhkung nga ai. Hta sha n-ga , up hkang aya hkang zing ai lam gaw Hkamti hte Hpakant shara ni hta laja lana gasat gala ai lam hta KIO/A hte Tatmadaw ni gasat ai zawn Myen mung lungseng maw shara shagu hta gumshen gapaw shabra ai lam gaw matu manoi nga ai. Sam mung ding dung kata hta na laja lana gasat gala ai lam gaw Miwa de Muse Ruii jarik hpe laidi na mayun hpaga ga ai lam hte lawu tsang hpaga ga ai lam hpe gin jang nga ai. Up hkang aya hkang zing ai gaw lungseng hpaga mang hkang kata na shingra hpe ngang kang shing grup da ai hpe shangang shakang da nga ai.

Tatmadaw gaw myit makru rim sha ai hpe sha ngang sha kang ai.

Hpyen dap madu ai gum din gum tawng ni gaw NLD la- u na lungseng magam bungli ni hpe up-sha na matu matut manoi galaw nga ai, 2016 ning n-nan daw du hkra hpyen dap hte matut ai asuya hku na tara shang (licences) tsalam shadang law law hkang la nga ding yang rai nga ai. Tara shang ahkang lu lam aten garawt da ai aten hta, Myanma Economic Holdings Limited (Myen Suthpa Jumtek Shadang Masat), Hpyen dap madu ai gum ding gum tawng ni hte shi a garum gahtau hpung ni gaw mung dan kaw nga ai kaga u-hpung ni hta grau tara shang ahkang lu nga ai. Tara shang ahkang lu ai law malawng gaw MEHL garum gahtau la ai u-hpung ni hpe Thein Sein Asuya hku na 2016 ning shawng nnan na shata masum hta ahkang da ai ahkang aya ni rai nga ai-2015 ra lata poi hpang hta rai nga ai, raitim mung , NLD up hkang aya hpe tara shang la ai shawng nan rai nga ai- dai gaw Tatmadaw a matu n-myit mada ai sha manu mana kaba ai shang gumhpraw shang lam rai nga ai.

Lunseng magam bungli hta sake manawn sha ai lam gaw Tatmadaw a renghkang lam hpe pungding de shang wa lu na matu maden jat da nga ai, Up hkang aya hkang zing ai aten hta, du kaba Min Aung Hlaing a nta mash ani mung lawm nga ai . Seke manawn sha ai lam hpe NLD a up-hkang lam hta raitim Tatmadaw kata shada da myithkung da nga ai. Ahkang aya kaba ai du ni gaw Hpakant kata na ding dung maga de na reng hkang ai hpung ni hte 101 dap dung up hkang du ni hpe ngang kang shim lum nga lu na matu gumhpraw law law jaw ai, dai shara kaw na shenthe gaw hpyen dap ni hte jinghku ai ni madu ai company hpe lungseng htu ahkang jaw ai majaw mayun gumhpraw hte gaman li la lu ai gumhpraw ni hpe lu mahkawng la nga ai. Ndai seke manawn sha ai lam gaw pungding de du nga ai, ndai tang madun laika gaw hkam hpa ging ai shadu ai lam ni rai nga ai, dai ni gaw Dingdung de na du ni hpe manu mana kaba ai jashawn gun rai nga ai rai nna du kaba Min Aung Hlaing a kasha Aung Pyae Sone hpe mung jaw shalawm ra ai mayun kumhpa rai nga ai,

Lungseng magam bungli a shoi hpa ni gaw Tatmadaw a tara nshang ai bungli hta lang na gumhpraw hte matut hpen dap a up- hkang masa hte up-hkang aya hkang zing da ai lam hpe karum lu na matu mung masha ninghpum galaw ahkang a madung tai wa ai. Up hkang aya hkang zing ai lam gaw Tatmadaw hpe lungseng magam bungli hparan ai hte bureaucracy tara shang ahkang bai na Myen mung a lungseng hpan shalat ai bungli ni mung lawm nga ai. Tara shang ahkang lam gaw ndai laika ka ai hta rai nlu hpang shi nga ai hta, Tatamadaw gaw tara shang ahkang lu lam ni hpe hpang ai hte dai hpe manu mana dut nna shi a hpyen dap a matu jai lang gumhpraw shatai wa na lam ni gaw grai hkrit tsang ra ai lam rai nga ai. Hta sha n-ga gaw, shawng n-nan na hpyen gumshem ni gaw shenhte a mung masa lam hte hpyen n-gun garum ni a matu galai gachyai ai kata na amyat tam sha ai lam a matu tara shang

ahkang hte shing ra nhprang ni hpe galai gachyai ai labau galu langai nga lai wa sai. Tatmadaw gaw mung dan gawn hkang lam hpe shangang shakang lu na matu shakut nga ai, laklai ai tsang hpa lam langai nga ai dai gaw lung seng nhkun tara shang lam ni hte mung masa garum gahtaw lam ni hpe mari na matu bai shakut wa na lam rai nga ai.

Amyu baw sang lanak lang phung ni hte lungseng

Tara upadi n-nga ai Hpakant grup ying shara gaw seke manawn sha ai lam hpe madi shadaw nga ai, tara shang ahkang lu lam rai nhpring dawm la ai shaloi lunseng hpe lawan ladan hte grau lu htu shaw la na matu grai tsang hpa rai hkra ahkang jaw nga ai. Shenhte gaw Myen mung kata hta grai na gasat nga ma timung , Hpakant kata hta gaw lanak lang hpung ni a hpawng chyawm galaw sha ai shara (ZONE) hku nga ma ai. Ndai report hta Tatmadaw, KIA the UWSA hte gum hpawn ai gaga laknak lang hpung nig gaw lungseng ahkun hkang se ni hpe gade daram gum hpawn galaw sha nga ai lam hpe madi madun da nga ai. Ndai gum hpawn lam ni gaw sake manawn sha ai nanut kaba , grau na gaw tara shang ahkang lu ai lungseng nhkun shar ani hte tara hku mung ntara ai hku mung hta da ai ahkun hkang se a majaw wan nshat bung hkrum ai gum hpun lam rai nga ai. Gum hpawn nna lungseng htu shaw ai hpe byin mai ai daram lawan ladan hte tara shang ahkang rai nlai mat shi yang hkrak ntsun lu ai tara shang lunseng nhkun hparan kaw na, akyu jasum ya lu ai nshim ai lungseng htu ai lam kata hta copany ni hpe wai awn galaw wa ai.

Luseng gumhpraw gaw up-hkang aya hkang zing ai lam hpe madung da ai Myen mung a mang hkang law law hpe wan shat nat ya ai lanak dut mari ai lam hta ading tawk shang lawm nga ai. UWSA gaw shi Jak rung kaw na lanak ni hpe KIA hpe madi shadaw ya let lunseng hte seng na jaw ra ai shi a ahkun hkang ni hpe shadik shatup nga ai. KIA gaw dai lanak ni hpe Arakan Army ni hpang de (lang lang gaw manu shayawm nna) dut ya nga ai. Ndai laknak a matu lungseng

---

hpaga lam ni gaw grau na mu mada lu ai lungseng hte seng ai manghkang rai wa ai hte Myen mung a sim sa lam mahkrun lam hta shingra nhprang manghkang hte ahkyat ai hku matut mahkai nga ai hpe asan sha madi madun da ai. Lanak ni ara ahkyak ai lam hte ndai up-hkang aya hkang zing ai lam gaw laknak a matu luseng mungli galaw ai matut mahkai zawn rai wa na rai nga ai.

Sake manawn sha ai lam hte manghkang ni gaw KIA/O kata na mang hkang langai rai nga ai.

Ndai report gaw KIA a lung manu shadan committee hpe king hkap let seke manawn sha ai lam hpe madi madun ai sakse nnan hpe madun da nga ai, dai gaw lungseng ni hpe manu nshadan ai sha mayun kum hpa la nga ai hte de a marang e KIO/A gaw company ni hpe ahkun hkangse njaw ai sha lungseng ni hpe lu htu na matu galai gachyai a hkang jaw ai lam rai nga ai ni hpe mara shagun da nga ai. KIA du ni gaw shanthe a ting gyeg lungseng nhkun ni hpe malawng maga de gawn hkang wa ai, dai ni gaw tara nshang ai luseng mayun mayoi bungli shing nrai company rai nga ai dai gaw ting gyeng amyat hte ding hkrang shang gumhpraw hpe jahpring ya na matu rai nga ai. Ndai hta KIA daju ningbaw kaba N'Ban La hte shi a nta masha ni a law la ai ting gyen a matu lungseng nhkung ni mung lawm nga ai.

Lungseng magam bungli gaw Arakan Army sharawt na matu madi shadaw lam hpe garum wa ai.

Arakan Army gaw lungseng dawsang hta laklai ai shang lawm ai u-hpung nnan zawn lawm rai nga ai, dai u-hpung gaw amyat law law lu ai lungseng magam hta gara hku gumhpraw shalaw la nga ai hpe ndai sawk sagawn lam gaw hpaw madun da nga ai. Ndai lam hta *yemase* nlung ni hpe hparan ai lam, Rakhine hkung htu masha ni hte company ni kaw na tara nshang ai ahkun hkang se hta ai lam hte mung lawn nga ai, dai gaw KIA hte jawm galw ai lam ni rai nga ai. Dia amyat Rakhine hte Hkan mung daw ni hta nga ai Tatmadaw ni hpe ning hkap ai hta jai lang na matu yaw sha da ai lam rai nga ai rai n-na, 2018 kaw na mang hkang langai gaw masha 130000 jan hpe sha ra shamat kau nga ai. Dai u-hpung gaw *yemase* hkawng ma ni , Lungseng htu na matu sa ai masha

ni hpe mung hpyen ma mahkawng (recruits) nga ai, rai timung lamu ga gyi ai , kani nang hpan tsi kajam ai tsimyam hte hkawng htu ma ni a lapran hta pyin ai sha ni shagu na mang hkang ni a hkrit hpa lam a majaw akyu hkring mat mat rai nga ai.

United Wa State Army gaw Hpakant kata na madung n-gun jahpaw ya nga ai.

1990 laman hte hta hpyen dap asuya kaw lungseng nhkun galaw na ahkang lu ai u-hpung ni kaw na langai rai nga ai , UWSA gaw lai wa sai manga ning hta Hpakant kata hta ning baw ai ahkang aya hpe galaw wa ai. Ndai u-hpung gaw Myenmung kata lunseng htu ai shara kaw na dozens hku law ai company hpe hparand nga ai, KIA the Tatmadaw lapran hta ahkun hkangse hparan ya ai hte lunseng nhkun ni a matu htingrai ya ai ahkrang ai hku na shamu sha mawt nga , tara shang ahkang (license) hpe nhtoi nawt da ai lam ni hta gawng kya ai a majaw u-hpung ni a lapran hta jawm galaw ai lam ni magam bungli ni grau law wa ai majaw ndai dawsang gaw grai ahkyak a lam hta kaba rawt wa nga ai.

Tara shang ahkang (license) jahkring tawn ai lam a hpang

Mayun hpaga ga ai lam hta myit hkrum lam nga ai hte Covid-19 ginchyum chyat ai ten na myit gahpra ai lam hte up-hkang aya hkang zing lam a grau jahkyen shabya ai shoihpa.

Hpakant kata na lunseng nhkun tsalam shadang 70-90 lapran hpe mung dang a shing gan de mayun hpaga galaw nga ai hte Myen mung a tara shang ai lailen hte rau tsep kaw ngalaw ai sha Miwa mung de madung tawn let sa nga ai, shadawn jitna tsa lam shadang 50-80 a lunseng hpe mayun hpaga galaw nga ai. Jinghpaw mung a nhprang sut rai ni gaw damyat myat hkrum nga ai, nlaw la ai akyu hkam shalam sha Jinghpaw mung masha ni (shing nrai) kaja wa ra ahkrak ai hkam kaja lam hte hpaji lam ni hta jai lang na matu mung daw de du nga ai Covid-19 ginchyum shachyat ai kap bra ana a majaw tara shang lunseng madun poi pat shing dang ai lam gaw mayun hpaga galaw na matu n-gun sharawt ya nga ai, pat hkum da ai lam gaw tara shawng manu dan lung seng ni hpe shang dut

---

lu na matu mahkrun nga ai hte rau hpaga galaw ai masha ni hpe sha ngam da nga ai majaw mung rai nga ai.

Hkrit tsang ra ai lungseng nhkun htu ai lam gaw kadaw kadan lam hpe shabyin hkun ai tara shang ahkang(license) lu yak ai lam hte Hkapant kata hta lungseng htu hkawng ma ni a asak sum ai lam ni rawt wa ai aten hta company ni hku na jai lang wa ai rai nga ai. Covid-19 ana hte up hkang aya hkang zing ai lam hta shawng, 400000 jan daram hkaw ting hkrai hte **yemase** lungseng hta ai ni gaw shani shagu na sak hkung lam hta sharam sha lu na matu Hpakant de hkawm sa wa ma ai. Ndai lungseng htu ai ni gaw grau hkrit tsang ra ai mabyin rawt nga ai kata hta bungli galaw ra nga ai, tara shang ahkang (license) luna matu aten sha na da na gaw tara shang ahkang lu ai aten rai nhtum shi yang grau na lungseng lu shaw la na matu shum lum lam jaw ai shara ni hpe dawm kau lu na matu company n-gun jaw ai lamhta nhtap nhkut akyu tara ni nga nga ai. Dai zawn hkrit tsang ra ai lailen gaw lai wa sai April 2019 hte July 2020 ni hta masha 200 jan daram si hkrum ra ai sharut gyi ai lam hpe ading tawk byin sha ngun nga ai.

Madi shadaw ai lam ni

Madung

Myen mung a mung masa sat lawat gaw Global Witness ndai report a matu sawk sagawn ai lam hpang lai wa ai hte grai nan shai nga ai. NLD a bai gram lajang ai lamang ni hpe myit ra sharawng ai hta ngam ra ai shaloi, magam bungli ni gaw hpa kam shut ai lam nga ai sha mahkrun lam ni hpe jaw ang ai lam hku la nyan nga ning len lagaw lahkam law law hpe lada nga ai. Dai majaw Globa Witness gaw ndai report hpe NLD hku na bai gram lajang ai lam hte shawng an masa lam ni hpe rau di da ai ndai manghkang hpe hpe hparan na matu ngun jaw lu na ahkaw ahkang langai mi zawn mu mada nga ai. Gahtap nag aw madi shadaw masa lam hta tuphkrak lu na matu, Global Witness gaw galai shai ai hpe pat shing dang ai damla da ai

hkrang manghkang mali hpe jep matsing da nga ai. Ndai manghkang ni hpe hparan ai gaw, ngam nga ai, lungseng manghkang a matut mahkai lam yang hpe shaza kau na madung lam rai nga ai

Shawng nnan, bai gram lajang lam gaw ai mung dan asuya hpang de du lu na matu Myen mung masa lam gyin shalat ai ni a matu lam mahkrun gaw shawng rai ra na. Myen mung a ra lata da ai ningbaw ni hpe matut mahkai ai lam n-nga ai sha, mung masha u-hpung ni gaw NLD a n-pu hta kaja wa galaw nga ai raitim mung galoi mung nam nak rawng ai bai gram lajang ai lam hpe yet yet sha n-gum shayam ai hta grai machyi hkrum nga ai

Lahkawng ng una hta, shing ra nhprang up hkang lam hte hparan hpareng lam gaw simsa lam mahkrun a npawt nhpang dawn sang langai zawn myitsawn da ra nga ai. Shing ra nhprang nig aw Myen mung a bawng sang kaji ni a matu sum machyi sharun ai madung langai rai ngai hte Myen mung a tsaban ka-ang hkup na mung shawa manghkang a ru di langai sha nmai mahta ai sha tinang madu ai lam hte akyu hkam la lu ai ahkaw ahkang ni hpe dangrang hkat nga shaloi, shanhte gaw kaji htum ai ahkyak ai garum ai num daw ni rai nga ai. Myen mung a sim sa lam mahkrun gaw shing ra nhprang sut rai lam hpe nambat lahkang shara hta, gap hkat jahking nlam ngut ai hpang she jahkum sa wa na matu jahkrat gayet nga ai lam hpe jahkring lu na matu hte sim sa lam mung hpawng a shawng hte ka-ang hta dai lam ni hpe jahkum ma ai.

Masum ngu na daw gaw, lanak lang ni hpe lungseng magam hte ga jarik sut bungli ni kaw na kau yen pru mat lu na matu rai nga ai. Shawng hte wu-sa ni rai nga ai Tatmadaw, u-hpung ni hte du kaba ni ding hkrai hte Lunseng company ni shing nrail shalawm ai shanhte a nta masha ni mung lawm nga ai. Tatmadaw a yaten hta shara shagu hta chyam bra nga ai sut hpaga kaw na democratic hkang mang hpe machyi hkun ai hte mang hkang hpe grau sawng shangun nga ai. Up hkang aya hkang zing ai lam gawd ai lam ni gaw kade jaw nga ai lam hpe bai madi shangang nga ai. Na na hkam ai sim sa lam a myit hkum daw dan lam gaw

---

shingra nhprang sut rai up-hkang lam hte gum hpawn da nga ai hpe myit tawn da ai lam ni gaw baw sang u-phung ni hpe hyen nhpaw sha ngun ai shing nrai lanak lang sha da da gum hpawn ai hte ga jarit a simlum lam hpe hparan hparan lamang hte up hkang lailen ni hpe ahkang jaw mai nga ai, dai gaw ya aten hta na ya marit ai lam tam ai hpe sha yawm ya nga ai.

Jahtum hku na gaw, Tatmadaw a n-gun sha yawm lu na matu hte ginjaw garan uphkang ai lam ,yawm lawm ai sim sa lam a myit hkrum ai masa hkrang kata na federal asuya lailen ahkrang lu la na matu gawda ai tara hte seng ai galai shai ai lam gaw ra nga ai. 2008 gaw da ai tara hpe bai yu lajang ai lam gaw mung dan rawt jat wa na matu ra ahkrak nga ai.

Ndai madin malai mali gaw matut mahkrai nga ai. Gam n-kaja ai majaw, up hkang aya hkang zing ai gaw ndai manghkang ni hpe hpe hparan na matu galaw na masa n-nga ai lachyum rai nga, Tatmadaw sha Myen mung a asuya hpe gawn hkang nga ding ding yang dai rai nga ai. Dai gaw lungseng mang hkang hta matut nga myit htum shar ani hpe sha za kau lu na nrai nga ai. Up hkang aya hkang zing ai gumshen gaw Tatmadaw hpe madi shadaw ai sut hpaga lam ni hpe madung tawn na matu ahtet sha bai wai wa nga ai hte Tatmadaw a up hkang n-gun sum mat na matu bai gram lajang ai hpe lawan ladan gaw ra nga ai. Mung masha ni a law la ai sha mu shamawt lam gaw alawm aten kadun hta sha Tatmadaw hpe ning hkap lu na rai nna lungseng magam bungli a shawng lam myit shinran nnan hta lawm nga ai.

Mung dan gada ga u-hpung ni a matu:

Tatmadaw gaw Myen mung asuya a gawn hkang lam kata hta nga nga ding yang gaw, Lung seng magam bungli hpe n-gun dat le bai gram lajang lu na matu myit mada lam nlaw nga ai, Tatmadaw gaw ning hkap ai ni hte lanak lang hpung ni shenhte hpe laja lana ning hkap nga ai shaloi dai ning hkap ai ni hpe agrawp na matu shakut nga ai majaw, masha manu mana machyi hkrum ai hpe

langai hkrai hpe sha shayawm hkun nga ai. Dai re ai majaw mung dan gad aga na u-hpung ni hku na Tatmadaw hpe shi a n-gun hpe tara ai lam hku rai wa lu na matu hte Myen masha ni hku na hkap la lu ai tara shang asuya madung hpe gawgap ai lam hta garum ya na matu ra nga ai. Ndai zai ninggawn a madung gaw lunseng magam bungli , shingra nhprang hte gaga tara shang ai nhprang ni kaw na amyat lu na matu Tatmadaw atsam hpe shadawn masat ai hkrang tara hpe jai lang gring nga ai.

Mung dan ga da ga na u-hpung ni gaw lawu de na hkrak tup re ai shamu shamat lam ni hpe galaw ra na:

1. Hpyen dap a ntara ai up hkang aya hkang zing ai lam hpe tara ai hkun zawn galaw nga ai hpe koi na – tara shang ai shing nrai tara shang ai Myen mung asuya hte dai the ga shadawn ai ni yawng a kata hta tara shang masat la ai hte gawng malai ni gaw shenhte hpe ning hkap /nyet kau ging nga ai majaw, mungdaw, Mung dang ga daga na u-hpung ni , man baw hpan law ai u-hpung ni, ginra buga ni hte laga mash ani mung Hpyen Dap Hparan Hpareng (State Administration Council) hpe n masat ya mai nga ai
2. The National Unity Government (NUG) lawm ai ginra hte mung ga daga Zup mung ni hta- Tara shang ai sayu langai hku mung masa zai ladat hpring ai hku NUG hpe mung dan law law gaw madi shadaw nhkala shajang ai shaloi, mung dan ga daga hte ginra buga a mung bawng hpawng shagu hta NUG a gawn malai tai shang lawm ai lam nlaw nga ai. Grau nna gaw shara law a matu jaw la nga ai gasha dawn ASEAN gaw Myen mung a shawng lam jahkrum sa na lam hta ading tawk daw sang shara langa hpe lada ai zawn rai nga ai.
3. Asia salum hta hkrat sum ai mung dan langai gaw dai shara a matu , mungdan ga daga a simsa hte shim lum lam a matu tsimyam tsimdang langai bying mai nga ai ,United Nations Security Council a ngum hte pat hkum ai hte a lawan mang hkang hparan madi shadaw ai lam langai hte mung shawa

---

lata ai mung dan asuya hpe asim sha bai lahpa galai ya ra na hpe matsing masat da ra nga ai.

4. Hpyen gumshen a tara shang lam nnga ai sha COVID-19 kabra ana hte up hkang aya zing ai lam kata hta shinggyim nau na ra ahkrak ai lam rawt jat wa ai hpe hparan na matu garum gahtaw ai lam shatsaw ya ra nga ai.
5. Mungdan law law rai naw nlu galaw shi ai rai nga ai Hpyen dap hte galaw ai shing nrai arung arai garum hkat ai hpaga ni hte hpyen dap madu ai company ni hpe hpaga lam hte seng na pat shing dang ai lam nig aw Myen mung masha ni hta hpyen dap a sut hpa ga lam a majaw hkra machyi sha ngun ai lam hpe sha yawm kau nga, malawm ni gaw:
6. Military conglomerates Myanmar Economic Corporation hte Myanma Economic Holdings Limited;
7. The Myanmar Gems Enterprise hte gaga mung dan madu ai sut hpaga lam, dai gaw Hpyen dap hpe jagum hpraw madi shadaw nga ai, gasha dawn Myanma Sau hte Dat Nsa Sut Bungli;
8. SAC kaw na garum ai maigan gumhpraw gaw Hpyen dap a daru magam ahkang aya hte hparan hpareng lam, lanak mari na matu hte kin yu yu ai hpaji hte gaga lam ni hpe sak hkung nga lu na matu ra a hkyak nga ai dai hte Myen mung masha ni hpe bai dip na matu rai nga ai; hte
9. Dinghkrai du kaba ni hte ting gyeng ni gaw SAC hta shang lawm nga ai hte shenhte n-ta masha ni mung lawm nga ai.
10. Hpyen da a Myen mung lungseng hte gaga nhprang magam bungli hpe shara shagu up da ai ni hpe masting da na hte Myen mung kaw na lungseng ni hte gaga nhprang ni hpe jashawn ai lam part hkum da na matu.
11. NUG hte mung chying hpung hpe shawng lam maga bungli a myit shing ran gawgap ai lam hpa garum ya ra na dai gaw baw sang kaji ni yawng shang lawm ai rai nna ginra masha ni lachyum hpring dawsang langai hpe ndai nhprang sut rai ni hpe gara hku hparan na

ngu ai daw dan lam kata nga na matu shagrin ra ai.

National Unity Government (NUG) a matu:

1. NUG gaw yawng lawm ai shingra nhprang hparan up hkang lam a matu shingran langai hpe federal hkrang hta gaw shapraw ra nga ai rai ra nga ai dai gaw shi a laja lana hparan ai nhprang sut rai hta na byin ai manghkang ru di pe madi madun nga ai hte bawsang ni a myit tsang lam hte madung tawn ai lam gaw NUG a mung masa kahta gum hpawn ai nga wa na re. NUG a mai galaw ai lam ni gaw:
  - NUG a Nhprang Sut Rai hte Shing Ra Graup Hkang Zing ai Yin Hkring Mang kata hta bungli galaw nga u-hpung gaw gap ng ana dai gaw NUG a Lungseng hte la ga manu dan ai nlung ni hte nhprang sut rai hta na masa hpe garum shawt ya lu ai lam;
  - NUG a lamang hta nhprang sut rai up hkang lam hpe shawng lam hta nam nak rawng ai federalism rai na matu shanang shakang ra na lam ; hte
  - Lungseng hte manu dan ai nlung ni hpe hparan ai lam Jinghpaw mung daw hte Sam mung daw na mung masha ni hte bawng bang lam hta shalawm na lam.
2. Lungseng magam bungli hta SAC hkang shala ai lam hpe ginhtang ra na up hkang aya hkang zing ai lam hpe hparan nga ai sholoi dai nlung ni gaw hpyen dap a matu n-gun jaw ai lam rai nga ai hte shi a up hkang lam hpe matut hkun nga ai.
  - Hpyen dap matut mahkai ai company ni gaw lungseng htu ahkang nlu na hte hpyen dap hte galaw ai company ni a magam bungli ni gaw tara nshang ai lam re hpe ndau ai lam.

- SAC gaw tara shang lam ni hpe shang gum hpraw lu na matu license bai galaw hpang na ra ai gaw tara nshang ai hte tara shang licences ni hpe SAC kaw na jaw ai gaw tara nshang ai lam re ai hpe ndau nna dai shoi hp ani hpe tau hkrau myit da na lam;
  - Mung dan kata an company ni hpe SAC wai awn ai lungseng hte lungseng madun poi hpe je hpre na matu n-gun jaw ra na lam; hte
  - Lungseng company nig aw SAC galaw ai license hta shang lawm galaw nga ai hte dut nga ai majaw shang ginchya lawm nga ai lam ni hpe jasan ra nga ai ga shadawn dai zawn re ai company ni hpe shawng lam hta license njaw ai sha pat hkum da (blacklist) da ra nga ai
3. NUG masa hkan gaw SAC hte NLD ni kawng gara hku garan ging hka nga ai hpe hkan madun na matu ngang kang ai bai gram lajang ai tangshawng lam ni hpe galaw ra ai.
- NLD a lata hta lang ai nlang ai sha na na da ai National Gemstone Policy (mungdan lungseng masa) hpe bai galam yu na hte shangut ai lam. NUG hku na ngang kang ai mung shawa mahkrum lam kaw na masa hkan shapraw na matu htang sha na ra ai.
  - NUG gaw magam bungli ni hpe dinghkren mu lu na hte MGE kata na mang hkan ni hpe shayawm na matu gade daram ning ja dat nga ai hpe madun na matu license mahkrum lam hpe galaw sa wa na matu bai gram lajang ai lam hpe ndau shabra ra ai.
  - Shing ra maka hpe makawp maga na hte ginra masha ni akyu hkam la lu na ahkaw ahkan hpe madung tawn na matu gasadi tawn da na ; hte
  - Lungseng nhkun hpe jat kaba hte htu ai lam ni hpe pat hkum na.

Kachin Independence Organisation / Army a matu

Hpyen dap hkrat sum na hte tara shang asuya bai rawt wa na ahkaw ahkan (shing nrai) KIO/A gaw Hpakan ginra hpe bai madu lu na, dai gaw hpyen dap hta lung seng hpe lu na matu galaw ang ai ahkaw ahkan hpe lu hkun nga ai.

Ndai mabyin maka lu la taw gaw, KIA/O gaw:

1. Mung shawa, ginra u-hpung ni hte mung masa party ni hte shingra nhprang federalism a matu guji guyang sumla langai hpe galaw ra na dai gaw Jinghpaw mung daw hte shi a shing ra grup yin hpe akyu jaw ra nga ai hta sha n-ga mung shaw ana gawn hkan ai lam a n-pu hta na matut sak hkrung nga ai hparan hpareng lam a matu lungseng htu ai masa hkan kata na shingran mung rai nga ai.
2. Yawm lawm ai shawng lam hte shing ram aka hparan hpareng lam , grau nna gaw Jinghpaw mung daw kata manu dan ai nhprang rai nga ai Lungseng hte mai sak ni a matu NUG a myit shing ran hpe garan gachyan ai hta shang lawm na.
3. KIA/O hku nga tara shang shang lawm ai seke manawn sha ai lam hpe hkan sagawn na matu kam hpa ging ai hkan masa hpe galaw da na.
4. EITI galaw da ai shadawn jik na ni a kata hta lungseng dawsang ni hpe hparan hparengai madi shadaw lam ni hpe ndau na matu hkyen ra na, dai hta e KIO/A a ahkun hkan se hparan ai lam, license a shadan jit na, jai lang da ai lam hte gara hku yu hkan nga ai lam ni hpe azin ayang shalawm ra nga ai.
5. Tatmadaw a ahkan aya hpe shing ra nhprang dawsang lungseng nhkun ni kaw na yen kau ya lu na matu mung shawa a matu daw jau ra nga ai.

Mungdan kata na lungseng htu ai company ni hte hpaga galaw ai ni a matu

1. Lawan dik ai hku lungseng nhkun htu ai bungli ni mung a tara shing nrai mung dan a lailen hpe hkra machyi hkun ai lam ni hpe bai yu jep na hte up hkang lam, shing ra grup yin, mung shawa, masha, hte bugli galaw ai ahkaw ahkang kaja hpe jai lang na.
2. Tatamadaw a matu gumhpraw garum na lam shagu shing nrai Myen mung kata na gaga lanak lang hpung ni a lungseng nhkun ni , shenhte hte bungli bungai OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas a matu hten za sha ngun ai Lungseng htu ai lailen hpe lawan ai hku bai yu jap na.
3. Akyu hkam lalu ai madu shatai ai shiga ni , ahkun hkangse , gumhpraw jaw ai lam hte EITI a ra gadawn ai lam hte rau jahpan shapraw ai lam , hten mata ai project , hta sha nga Lungseng myit hkrum ga shaka hte tara shang licence aten ladaw, pat hkun da ai aten ya na Myen mung masa hte gara company gaw ahkrak ntawn nga ai hpe ndai ra na. Ndai npart hkum ai lam gaw shawang myit madung tawn myit jasat tawn hkrum ai hte MEITI aten galu dai ai ya na aten ladaw laman hta company nan nnan ndau ya ra nga ai.
4. SAC n-gun a gumhpraw tam ai n-gun ni hpe lungseng magam bungli gaw na tara shang lungseng galaw ai licence shawk ai lam hpe nhkap la na hte shawng lam lungseng

madun poi hta shang lawm ai lam hpe n-dang kau ai hte licence bai galaw shangun ra ai.

5. Lungseng magam bungli a matu NUG a matsun hte masa lam hte matut ai lam hpe hkan nang ra na.

Maigan Company, Arang bang ai ni hte jai lang ai ni a matu

1. The United Nations Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar's 2018, Myen hpyen dap a sut hpaga myit shang sha a ntsa tang madun ai hte dai kata hta lawm ai madi shadaw ai lam ni hpe galaw sa wa na .
2. Lunseng nhprang ni hpe manu shataw na matu shakut ai lam hta shing nrai Myen mung kata na mi na hkrang hte hkrak rai l una matu dai nhprang ni hpe rai nshapraw shi ai shing nrai rai n-dut shi ai shing nrai Tatmadaw shing nrai gaga lanak lang hpung ni , hte shenhte hte akyu garan hkam la ni shing nrai Tatmadaw kata mu gun ai ni hte gun ngut sai ni kaw na amyat nlu ai, sake manawn sha ai lam ni ni hpe hparan ra nga ai. Company ni gaw oECd Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-affected and High-Risk Areas hpe ma chyu ra mai nga ai.
3. Myen hpyen dap hte gaga lanak lang u-hpung ni hte hpe akyu jaw ya ai lungseng mari ai lam hpe koi yen na hte lungseng manghkang makit mahkai a shut hpyit ai lam hpe garum ra na. Hpyen dap up hkang na ding yang gaw, lacyum gaw company ni hte mari ai masha hku na Myen mung a lungseng hte manu dan ai nlung shagu hpe mari ai lam hpe koi yan ra na ngu ai lachyum rai nga ai.